

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: O filmowych festiwalach i turystyce kulturowej na przykładzie cieszyńskiego Kina na Granicy

Author: Ewelina Konieczna

Citation style: Konieczna Ewelina. (2019). O filmowych festiwalach i turystyce kulturowej na przykładzie cieszyńskiego Kina na Granicy. "Cieszyński Almanach Pedagogiczny" Nr 6 (2019), s. 29-36

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ewelina Konieczna

O filmowych festiwalach i turystyce kulturowej na przykładzie cieszyńskiego Kina na Granicy

Cannes, Wenecja, Berlin, Londyn, Karlowe Wary, Locarno, Rotterdam, San Sebastian, Toronto, Sundance, San Francisco – kinomanom kojarzą się przede wszystkim z festiwalami filmowymi¹. Pierwszy festiwal miał miejsce w Wenecji w 1932 roku i od tego czasu na całym świecie odbywa się wiele mniej lub bardziej popularnych filmowych wydarzeń, przyciągających publiczność również ze względu na walory miejsca, w którym zostały usytuowane. 1 września 1939 roku do Cannes na Lazurowym Wybrzeżu przyjechali goście na organizowany po raz pierwszy we Francji filmowy festiwal, który ze względu na wybuch wojny nie doszedł do skutku. W 1946 roku udało się go wznowić, a następnie uczynić z niego najśłynniejszy z międzynarodowych festiwali, który corocznie odwiedza 30 tysięcy uczestników, głównie związanych z przemysłem rozrywkowym². Wspomniane festiwale są areną międzynarodowej rywalizacji, gdzie jury ocenia i nagradza wcześniej wyselekcjonowane obrazy. Festiwale konkursowe mają przede wszystkim charakter promocyjny, zarówno komercyjny, bo pozwalają filmom i ich twórcom zaistnieć na międzynarodowym rynku, jak również artystyczny, umożliwiając dziełom wybitnym czy autotelicznym późniejszą dystrybucję przez sieć kin studyjnych i art house'ów. Nie wszystkie festiwale mają jednak charakter konkursowy, wiele z nich – szczególnie tych peryferyjnych – to przeglądy czy retrospektywy, choć nie zawsze takie rozgraniczenie uwzględnione jest w nazwie imprezy.

Festiwale, przeglądy i retrospektywy filmowe, które stały się w ostatnich latach popularną formą uczestnictwa w kulturze, nie ograniczają swej propozycji repertuarowej wyłącznie do prezentacji filmów, ale umożliwiają uczestnikom udział w wystawach sztuki, koncertach muzycznych, warsztatach, dyskusjach, spotkaniach z twórcami. Intensywny rozwój tego rodzaju inicjatyw kulturalnych

¹ W tekście wykorzystałam fragmenty opublikowanego wcześniej artykułu. Zob. E. KONIECZNA: *Festiwale i przeglądy filmowe jako cel turystyki kulturowej*. „Turystyka Kulturowa” 2014, nr 10, s. 6–18.

² J. PŁAŻEWSKI: *W bunkrze na lazurowym brzegu*. „Ekran” 2013, nr 3–4, s. 14.

nastąpił w Polsce po przemianach ustrojowych w latach 90. XX wieku. Festiwale filmowe, odbywające się w naszym kraju, nie mają – tak, jak wielkie światowe imprezy – wyraźnego charakteru ekonomiczno-dystrybucyjnego. Mimo że w nazwie czasem figuruje „międzynarodowy”, określenie odnosi się raczej do oferty programowej i zaproszonych twórców, pochodzących z różnych krajów, a nie ich znaczenia na międzynarodowym rynku dystrybucji kinowej. Wiele festiwali organizowanych w Polsce to imprezy z tradycjami – jedne prężnie się rozwijają, inne w ostatnich latach straciły na znaczeniu, jeszcze inne stają się coraz bardziej popularne, zyskując miano kultowych. Co roku odbywa się kilkadziesiąt przeglądów i festiwali filmów fabularnych i dokumentalnych, niezależnych i amatorskich, których nagromadzenie zauważyć można w okresie letnim. Organizatorzy starają się przyciągnąć publiczność przez atrakcyjną formułę spotkań z filmem i niemal w każdym miesiącu pojawia się cykliczna impreza kojarzona z określoną przestrzenią miejską. Najbogatszą ofertę kinomani mogą znaleźć w miesiącach wakacyjnych, w lipcu odbywają się między innymi: Sopot Film Festiwal, Międzynarodowy Festiwal Filmowy T-Mobile Nowe Horyzonty we Wrocławiu, Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie, Wakacyjne Kadry w Cieszynie. W sierpniu miłośnicy kina muszą wybierać pomiędzy Festiwalem Filmu i Sztuki Dwa Brzegi w Kазimierzu Dolnym i w Janowcu, Ińskim Latem Filmowym, Letnią Akademią Filmową w Zwierzyńcu a wyjazdem do Poznania na Festiwal Filmu i Muzyki Transatlantyk. Letnie festiwale są ważnym elementem wakacyjnej turystyki miejskiej; w tym okresie w miastach zawieszają swą działalność instytucje i ośrodki kultury, a teatry i sale koncertowe w lipcu i w sierpniu są zamknięte, więc festiwale wypełniają tę lukę.

Jesienną ofertę kulturalną otwiera we wrześniu Festiwal Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni, w październiku odbywa się Warszawski Międzynarodowy Festiwal Filmowy i Międzynarodowy Festiwal Filmowy Tofifest w Toruniu, a w listopadzie Międzynarodowy Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Plus Camerimage w Bydgoszczy oraz Międzynarodowy Festiwal Filmowy Etiuda i Anima w Krakowie, natomiast w grudniu w Warszawie Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS Prawa Człowieka w Filmie. Dwa ostatnie mają również swą objazdową formułę – po zakończeniu głównego wydarzenia w wielu polskich miastach rozpoczyna się festiwal objazdowy. Wybrane filmy udają się w podróż, aby trafić do szerszego grona odbiorców.

Zainteresowani uczestnictwem w wydarzeniach filmowych mogą kierować się nie tylko repertuarem i terminem imprezy, często związanym z okresem wakacyjnym, ale również miejscem, które chcą odwiedzić i bliżej poznać. Na festiwalowej mapie Polski³ poza wymienionymi już miastami odnaleźć można miejscowości niemal ze wszystkich rejonów kraju od północy (Kołobrzeg, Ko-

³ A. WRÓBLEWSKA: *Raport o festiwalach filmowych*. „Magazyn Filmowy SPF” 2012, nr 22, s. 33.

szalin, Trójmiasto, Ryn, Białystok), przez zachód (Łagów, Nowa Sól, Lubomierz, Jelenia Góra), Polskę środkową (Łowicz, Łódź, Niepokalanów, Radom), rejon południowy (Kędzierzyn Koźle, Gliwice, Czechowice-Dziedzice, Zakopane, Nowy Sącz) po południowo-wschodnie (Sandomierz, Tarnów, Rzeszów). Miejsca te sytuują się na polskim szlaku turystyczno-filmowym, choć niektóre z nich do tej pory nie były kojarzone z turystycznym potencjałem, jednakże poprzez ofertę kulturalną (m.in. organizację festiwalu filmowego) stają się miejscami spotkań ludzi, którzy oczekują intelektualnych wrażeń oraz wypoczynku uzupełnionego o estetyczne doznania.

Uczestnictwo w festiwalu może stanowić interesującą formę turystyki kulturowej, bowiem przestrzeń miejska zapewnia kontakt z „zabytkami, zespołami i miejscami uznanymi oficjalnie i powszechnie za dziedzictwo kulturowe świata, kraju lub regionu”⁴. Istnieje wiele definicji turystyki kulturowej⁵, jednak klasyfikacja różnych jej form w ujęciu niektórych autorów nie obejmuje turystyki filmowej, którą ze względu na jej wielkoobszarowość stosunkowo trudno jest przyporządkować do jednej tylko kategorii. Turystyka filmowa (festiwalowo-filmowa) mogłaby zostać uwzględniona w obszarze turystyki kultury wysokiej jako doświadczanie sztuki filmowej, nie byłoby również błędem umiejscowienie jej w dziale turystyki edukacyjnej⁶ ze względu na niewątpliwie edukacyjny walor festiwalu filmowych. Również mogłaby zostać uznana za rodzaj powszechnej turystyki kulturowej ze wskazaniem na turystykę hobbystyczną⁷, jako że wielu uczestników festiwalu to prawdziwi kinofile, kolekcjonerzy obejrzanych filmów, „zaliczonych” festiwalu oraz posiadacze niezliczonych ilości filmów na płytach DVD lub kasetach VHS, których kolekcjonowanie staje się znowu popularne.

Po dokonaniu przeglądu rodzajów turystyki kulturowej zaproponowanych przez Armina Mikosa von Rohrscheidta wydaje się, że turystyka filmowa mogłaby zostać usytuowana w obszarze turystyki eventowej, gdzie znalazły swoje miejsce wydarzenia muzyczne, teatralne czy wydarzenia związane ze sztuką⁸. Wśród wybranych form turystyki kulturowej scharakteryzowanych przez Karolinę Buczkowską na gruncie turystyki imprez i wydarzeń kulturalnych (*event tourism*) można odnaleźć zarówno wydarzenia filmowe, kinowe jak i festiwalowe. Autorka wyodrębnia specjalizacje w obszarze turystyki imprez i wydarzeń kulturalnych, wskazując między innymi na turystykę kinową/filmową oraz festiwalową⁹. Zatem pojęciem turystyki kulturowej (w zakresie udziału

⁴ A. MIKOS VON ROHRSCHEIDT: *Turystyka kulturowa. Fenomen. Potencjał. Perspektywy*, Gniezno 2008, s. 53.

⁵ Zob. A. MIKOS VON ROHRSCHEIDT: *Turystyka kulturowa...*, K. BUCZKOWSKA: *Turystyka kulturowa. Przewodnik metodyczny*. Poznań 2008.

⁶ A. MIKOS VON ROHRSCHEIDT: *Turystyka kulturowa...*, s. 31.

⁷ Ibidem, s. 52.

⁸ Ibidem, s. 75.

⁹ K. BUCZKOWSKA: *Turystyka kulturowa...*, s. 48–49.

w festiwalu filmowym) można objąć podróże indywidualne, podczas których uczestnicy udają się do miejsca odbywania się festiwalu filmowego, aby wziąć udział w imprezie kulturalnej. Festiwal filmowy – wraz z imprezami mu towarzyszącymi – którego głównym celem są prezentacje i projekcje filmów, jest osadzony w przestrzeni miasta, często usytuowanego w atrakcyjnych rejonach przyrodniczo-krajobrazowych, co sprzyja zwiedzaniu określonych obiektów i uczestnictwu w wydarzeniach kulturalnych umiejscowionych w interesujących przestrzeniach urbanistycznych i krajobrazowych. W czasie trwania wydarzenia filmowego (festiwalu, przeglądu) uczestnicy mają możliwość kontaktu nie tylko z filmem, i innymi wytworami kultury współczesnej, ale także poznają obiekty i miejsca stanowiące dziedzictwo kulturowe miasta, regionu i kraju. Turystyka kulturowa, zakładająca udział w festiwalu/przeglądzie filmowym, często jest formą aktywnego spędzenia wakacji, których organizacja oparta jest na kontakcie z kulturą filmową. Zgodnie z przyjętą w artykule tezą, współczesne festiwale i przeglądy filmowe mogą stanowić cel turystyki kulturowej oraz zachęcić do aktywnego uczestnictwa w kulturze współczesnej i poznawania dziedzictwa kulturowego miasta, regionu i kraju. Rozpatrywana problematyka zostanie zilustrowana przykładem odbywającego się w Cieszynie i Czeskim Cieszynie Przeglądu Filmowego Kino na Granicy.

Festiwale filmowe stanowią miejsca, gdzie rodzą się lokalne, narodowe i ponadnarodowe kulturowe relacje pomiędzy ludźmi i ich działaniami. Ponadto są ważnymi centrami umożliwiającymi rozwój filmowej wiedzy i praktyki; festiwale, i ludzie je tworzący, decydują o tym, jakie filmy będzie oglądać publiczność, które doceni lub zlekceważy. Refleksja dotycząca festiwali filmowych pozwala zrozumieć i poznać kulturę filmową, jej historyczny rozwój, twórców, estetykę filmów i poruszaną w nich tematykę. Wydarzenia te są częścią przestrzeni społecznej, ale także ją tworzą, biorąc udział w globalnej dyskusji nad tożsamością mediów, wielokulturowością, tolerancją. Udział w filmowych festiwalach przyczynia się do rozwoju kompetencji społecznych i kulturowych uczestników, którzy w czasie ich trwania partycypują w debacie na temat praw człowieka czy tożsamości seksualnej. Festiwale również celebrują, „uświęcają” miejsca, w których się odbywają; miasta, regiony, kraje zazwyczaj wspierają ich organizację, promując się poprzez takie działania. Festiwalowe miasta stają się stolicami kulturalnymi i przyjmują markę (*brand-name*) wydarzenia, co sprawia, że są z nim zazwyczaj utożsamiane. Na festiwalach rzadko pokazywane są filmowe hity, zamiast nich widzowie mają okazję oglądać filmy trudne, pobudzające do dyskusji, często ukazujące miejsca, w których powstały, z ich problemami i konfliktami społeczno-politycznymi. Festiwale łączą to, co w kinie należy do przeszłości z teraźniejszością oraz kreują jego przyszłość. Konstruuje także swoisty dynamiczny system, gdzie kino jako istotna sfera kultury nieustannie dąży do redefiniowania swojego znaczenia i miejsca w najbliższym, lokalnym środowi-

sku, w przestrzeni audiowizualnej, a także w kontekście socjoekonomicznym i politycznym¹⁰.

Wszystkie festiwale, międzynarodowe i lokalne mają dwa wymiary – artystyczny i ekonomiczny; np. dla filmów pochodzących z Europy Środkowo-Wschodniej jedyną szansą na zaistnienie w międzynarodowej dystrybucji jest festiwalowy sukces. Rywalizacja przebiega czasem w sposób drapieżny i bezwzględny, dlatego wiele mniejszych peryferyjnych imprez nie bierze w niej udziału, zadawalając się projekcjami filmów starszych i archiwalnych. Tak rodzą się małe prowincjonalne przeglądy i retrospektywy filmowe, różniące się od czołowych festiwali repertuarem i kontemplacyjną atmosferą, która przyciąga uczestników o określonych zainteresowaniach filmowych. Organizatorzy stają często przed niełatwym zadaniem skonstruowania takiego repertuaru, który zaspokoi zarówno ich aspiracje, jak i oczekiwania czy upodobania publiczności. Wydawałoby się, że wielka liczba festiwali i przeglądów może powodować ich przesyt, ale nieustannie powstają nowe imprezy tematyczne, kierowane do zróżnicowanej publiczności. Istnieją wydarzenia poświęcone kinematografiom narodowym, gatunkom filmowym, reżyserom, aktorom, światopoglądom, ideom, problemom społecznym *etc.* Każdy festiwal lub sieć festiwali, poza prezentacją sztuki filmowej, posiada jakiś dodatkowy cel. Może to być chęć nawiązania międzynarodowych kontaktów, porozumienia społecznego, upowszechnienie wiedzy na temat praw człowieka czy mniejszości seksualnych, promowanie środowiskowych i regionalnych projektów. Określone cele nadają festiwalom swoistą specyfikę i tożsamość, a prezentowana w filmach problematyka jest pogłębianą w czasie festiwalowych spotkań autorskich, paneli dyskusyjnych, warsztatów. Problemy poruszane w filmach są okazją do pogłębionej refleksji, pretekstem do zadawania pytań czy podjęcia dyskusji, jak również do zastanowienia się nad społeczną rolą filmu¹¹.

Atutem współczesnego kina i całej kultury filmowej stała się lokalność i „peryferyjność”, co przejawia się w niezliczonej ilości przeglądów i festiwali filmowych eksponujących aspekt regionalny nie tylko w zakresie tematyki filmowej, ale i przestrzeni organizacji. Festiwalowa mapa Polski, poza centrum i wielkimi miastami – takimi jak Warszawa, Kraków, Wrocław, Gdynia, Poznań – obejmuje również regiony peryferyjne. Przykładem regionalnego przeglądu filmowego, zarówno w znaczeniu proponowanego repertuaru filmowego, jak i miejsca, w którym się odbywa, jest Kino na Granicy usytuowane w podzielonym graniczną Olzą Cieszylinie i w Czeskim Cieszylinie. Odbywający się od 1999 roku przegląd filmów czeskich, słowackich, polskich, a w ostatnich latach również węgierskich, otrzymał w 2013 roku nagrodę Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej w kategorii Międzynarodowe Wydarzenie Filmowe.

¹⁰ C.H. WONG: *Film Festivals: Culture, People, and Power on the Global Screen*. Piscataway 2011, s. 1–2.

¹¹ Ibidem, s. 160.

Kino na Granicy jest imprezą kameralną bez festiwalowych konkursów, przyciąga wiernych, a także nowych uczestników, którzy spędzają długi majowy weekend w Cieszynie, pochłonięci oglądaniem filmów. Wydarzenie zainicjowane przed laty przez Solidarność Polsko-Czesko-Słowacką dzisiaj ma już swoich stałych organizatorów z obu stron rzeki Olzy: Stowarzyszenie Kultura na Granicy i Občanské sdružení EducationTalentCulture. Obecnie Kino na Granicy jest częścią transgranicznego projektu w dziedzinie współpracy i wymiany kulturalnej. Projekt jest dofinansowywany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i wspierany przez Fundusz Wyszehradzki¹². W repertuarze przeglądu znaleźć można zarówno filmy najnowsze, zrealizowane w roku poprzedzającym imprezę, jak i retrospektywy twórców filmowych z Polski, Czech, Słowacji i Węgier. W relacji z 16. edycji przeglądu zamieszczonej w miesięczniku „Kino” czytamy: „Impreza [...] prezentuje kompetentnie przygotowany program, w którym współczesność spotyka się z tradycją (nowe filmy czeskie, słowackie i polskie oraz retrospektywy mistrzów) [...]. Tłumy na filmach z sekcji premier dowodzą, że dystrybutorzy pozostawiają w rodzimej widowni pewien niedosyt – dziś czeskie filmy, skierowane do dorosłego widza, to w polskich kinach margines”¹³.

Od początku istnienia przeglądu jego ideą jest potrzeba łamania granic pomiędzy miastami, narodami i ich mieszkańcami, oraz wzajemne zbliżenie Polaków, Czechów i Słowaków poprzez kontakty kulturalne. Projekcje filmowe odbywają się w Cieszynie i w Czeskim Cieszynie, w kinach, ośrodkach kultury oraz w plenerze. Filmy polskie publiczność ogląda zazwyczaj po czeskiej stronie miasta, a czeskie i słowackie w polskiej części podzielonego Cieszyna. Pozafilmowe wydarzenia (jak koncerty, wystawy, spotkania i dyskusje) również usytuowane są po obu stronach rzeki i zbliżają do siebie ludzi, którzy mają okazję się poznać, dostrzec swe przywary oraz poczucie humoru, pozbyć się uprzedzeń wobec sąsiadów zza granicy. Tradycją stały się już plenerowe seanse filmowe nad graniczną rzeką, która kiedyś dzieliła miasto, a dzisiaj łączy je filmowym mostem. Ekran kinowy zwykle usytuowany jest na polskim brzegu Olzy a publiczność zajmuje jej przeciwną czeską stronę. Cieszyński przegląd filmowy przyciąga kameralną i przyjazną atmosferą, oraz stwarza okazję do nawiązywania kontaktów osobistych, jak również do współpracy na gruncie filmowym. Od kilku lat odbywa się przy jego okazji Spotkanie na Granicy, gromadzące producentów, dystrybutorów, dyrektorów festiwali i agentów sprzedaży z Czech, Polski, Węgier i Słowacji. Celem spotkania jest prezentacja projektów umożliwiających współpracę, koprodukcję i rozwój przemysłu filmowego w Europie Środkowej.

Przeglądowi filmowemu towarzyszyło (do 2016 roku) organizowane w tym samym czasie inne wydarzenie kulturalne – Biennale w Cieszyńskiej Wenecji. Narodziło się ono w 2012 roku z inicjatywy wykładowców akademickich dwóch

¹² [Http://kinonagranicy.pl/index.php?lang=pl](http://kinonagranicy.pl/index.php?lang=pl) [dostęp: 14.07.2014].

¹³ I. CEGIELKÓWNA: *Czeskie przeboje nad Olzą*. „Kino” 2014, nr 5, s. 54.

cieszyńskich wydziałów Uniwersytetu Śląskiego (Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji oraz Wydziału Artystycznego) i Fundacji Animacji Społeczno-Kulturalnej. Organizatorzy biennale za główny cel przyjęli upowszechnianie kultury i sztuki poza centrami kulturalnymi i gospodarczymi. W wydarzeniu brali udział przedstawiciele różnych państw (głównie z Polski, Czech i Słowacji) i środowisk twórczych, zarówno profesjonalni artyści, wykładowcy akademicy, studenci, osoby z niepełnosprawnością. Projekt obejmował prezentacje sztuk wizualnych (malarstwa, rzeźby, grafiki, video performance), muzycznych i poetyckich. Wystawy odbywały się w przestrzeni publicznej, również w formalnych i nieformalnych przestrzeniach wystawienniczych¹⁴.

Biennale w Cieszyńskiej Wenecji niewątpliwie uatrakcyjniło Przegląd Filmowy Kino na Granicy, uzupełniało ofertę kulturalno-turystyczną miasta, a także zagospodarowywało przestrzeń publiczną. Uczestnicy przeglądu mogli oglądać wystawy sztuki między innymi na Wzgórzu Zamkowym w romańskiej rotundzie św. Mikołaja i gotyckiej Wieży Piastowskiej, w Muzeum Drukarstwa, Książnicy Cieszyńskiej, synagodze Schromre-Schabos usytuowanej w Czeskim Cieszynie. Wszystkie te obiekty leżą na historycznych szlakach turystycznych miasta: szlaku książąt cieszyńskich – Piastów i Habsburgów – czy szlaku zabytków żydowskich.

Jako że przegląd filmowy ma miejsce na przełomie kwietnia i maja (w tzw. majowy „długi weekend”), to coś dla siebie znajdą w Cieszynie także miłośnicy przyrody. Miasto położone w powiecie cieszyńskim u stóp polskich i czeskich Beskidów jest wyjątkowo atrakcyjne krajobrazowo i przyrodniczo. Spacerując trasą śródmiejską (Via Natura) można docenić przyrodnicze atrakcje i uroki miasta. Panorama rozciągająca się z Wieży Piastowskiej, parki, niewielkie zachowane na terenie miasta kompleksy i rezerваты leśne, rekreacyjno-spacerowe tereny zielone nad Olzą, stanowiska endemicznej cieszyńnianki wiosennej i szlak kwitnących magnolii stanowią przyrodnicze dopełnienie kulturalnej uczty w Cieszynie.

W organizację filmowych wydarzeń angażują się studenci cieszyńskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego. Od kilkunastu lat studenci, jak również absolwenci pedagogiki o specjalności animacja społeczno-kulturalna, a od 2015 roku również studenci nowego kierunku – animacja społeczno-kulturalna z edukacją kulturalną biorą udział w działaniach organizacyjnych Kina na Granicy i jako wolontariusze wspierają to filmowe wydarzenie. Ponadto od 2004 roku studenci pedagogiki o specjalności animacja społeczno-kulturalna i kierunku animacja społeczno-kulturalna z edukacją kulturalną (często wywodzący się z grona wolontariuszy Kina na Granicy) organizują w ramach zajęć dydaktycznych, we współpracy z cieszyńskim kinem Piast, swój własny przegląd filmowy pod nazwą Czas Kina. Podczas cyklicznej, trzydniowej imprezy prezentowane są filmy, które łączy wybrany przez organizatorów temat

¹⁴ [Http://biennale.cieszyn.pl/biennale/](http://biennale.cieszyn.pl/biennale/) [dostęp: 15.07.2014].

przewodni (np. *Ciepłe prądy Skandynawii*, *Droga do szczęścia*, *Poza nawiasem*). Projekcjom filmowym towarzyszą koncerty, wystawy i warsztaty filmowe dla uczniów cieszyńskich szkół. Celem przeglądu jest upowszechnianie kultury filmowej, poszerzanie kompetencji filmowych studentów i uczniów, a także przygotowanie organizatorów przeglądu do działań w zakresie upowszechniania filmu w różnych środowiskach i grupach wiekowych. W 2016 roku SPF Czas Kina zdobył, przyznawany przez Samorząd Studentów Uniwersytetu Śląskiego, Laur Studencki w kategorii Studenckie Wydarzenie Roku.

Walory Cieszyna jako atrakcyjnego kulturowo i turystycznie miasta zostały zauważone nie tylko przez lokalnych animatorów kultury. Obecnie miasto kojarzy się przede wszystkim z Przeglądem Filmowym Kino na Granicy, ale w 2002 i w 2003 roku odbyły się w nim dwie edycje Festiwalu Filmowego Nowe Horyzonty, organizowane przez firmę dystrybucyjną Gutek Film we współpracy z miastem Cieszyn, Instytucją Filmową Silesia Film i Uniwersytetem Śląskim. W miejsce pustki po przeniesionym do Wrocławia festiwalu Nowe Horyzonty (po pozyskaniu sponsora strategicznego zmieniono jego nazwę na Era Nowe Horyzonty, a następnie na Międzynarodowy Festiwal Filmowy T-Mobile Nowe Horyzonty), w 2005 roku utworzono Festiwal Filmowy Wakacyjne Kadry, organizowany na początku lipca. Podobnie jak Kinu na Granicy, Wakacyjnym Kadrze towarzyszyły inne wydarzenia artystyczne: Festiwal Europejskich Szkół Artystycznych i Twórczości Kręgi Sztuki, który po kilku latach istnienia pochłoniął festiwal filmowy. Program połączonej imprezy obejmował zarówno bogaty repertuar filmowy jak i koncerty, warsztaty, spektakle teatralne, wystawy, wykłady, panele dyskusyjne, spotkania. Głównymi organizatorami imprezy były Fundacja Kręgi Sztuki, Miasto Cieszyn, Cieszyński Ośrodek Kultury, Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Uniwersytet Śląski (Instytut Sztuki w Cieszynie). Projekt był dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także współfinansowany przez Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu Forum polsko-czeskie 2014: wspieranie rozwoju stosunków polsko-czeskich 2014¹⁵. W roku 2017 zmieniła się formuła festiwalu, która została oparta o odbywające się w lipcowe i sierpniowe weekendy plenerowe projekcje filmowe z muzyką na żywo pod nazwą Wakacyjne Kadry i Dźwięki.

Festiwal i przeglądy filmowe ożywiają miasta, instytucje kultury i inne przestrzenie, w których są organizowane, zmuszają lokalne i regionalne środowiska do działania i do podejmowania wyzwań organizacyjnych. Dla miłośników kina, którzy spędzają najczęściej wolny czas przed ekranami projekcyjnymi, festiwale są okazją do podjęcia podróży i zainteresowania się turystyką miejską, natomiast dla zapalonych turystów (turystów kulturowych, miejskich) są okazją do poszerzenia horyzontów, zdobycia nowych doświadczeń kulturowych i fil-

¹⁵ [Http://www.wakacyjnekadry.pl/?o-wakacyjnych-kadrach,1](http://www.wakacyjnekadry.pl/?o-wakacyjnych-kadrach,1) [dostęp: 17.07.2014].

nowych, zarówno w obszarze kultury współczesnej, jak i tych należących do dziedzictwa kulturowego. Festiwale czy przeglądy filmowe wpisują się w szereg innych działań o charakterze promocyjnym i wizerunkowym, podejmowanych na terenie miasta. Zwykle towarzyszy im medialna kampania promocyjna, która zapewnia nie tylko nagłośnienie i reklamę wydarzenia, ale także przyczynia się do ukonstytuowania marki festiwalu, a co za tym idzie marki miasta – organizatora (*place branding, city branding*).

Festiwale filmowe zapewniają uczestnikom bogatą i różnorodną ofertę kulturalną, a pozostałe satelitarne imprezy uzupełniają filmowe i miejskie święto. W czasie festiwalu miasto staje się przestrzenią publiczną zawłaszczoną przez kulturę i sprawy społeczne poruszane w trakcie paneli dyskusyjnych, konferencji i spotkań nieformalnych. Usytuowany na polskim szlaku festiwalowo-filmowym Cieszyn poprzez swą lokalizację, historię, architekturę oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze może stanowić interesujący cel turystyczny. Podzielone pomiędzy dwa kraje miasto – atrakcyjnie położone, pełne zabytkowych obiektów i urokliwych zakamarków – wydaje się być idealnym celem turystyki miejskiej.

Ewelina Konieczna

On film festivals and cultural tourism – the case of The Cinema on the Border in Cieszyn

Summary

The article is aimed at drawing attention to the significance of film festivals and reviews for the development of cultural tourism in the sector of tourism of contemporary culture and tourism of cultural heritage. The reflections also concern the cultural and social significance of film festivals. Many Polish film festivals take place in towns with rich history and interesting architecture classified as cultural heritage – therefore, they are attractive destinations for cultural tourism. During a film event (festival, review), participants have opportunities to take part in film performances, to meet other products of contemporary culture and the objects which constitute the cultural heritage of the town, region and country. The discussed issues have been exemplified by the case of the film review *The Cinema on the Border*, taking place in Cieszyn and Czech Cieszyn.

Keywords: cinema, film review, cultural tourism

Ewelina Konieczna

Zu Filmfestivals und Kulturtouristik am Beispiel der Teschener Filmfestspiele Kino an der Grenze

Zusammenfassung

Die vorgelegte Studie bezweckt, auf die Rolle der Filmfestivals für Entwicklung der Kulturtouristik im Sektor der Touristik der Kultur und des Kulturerbes hinzuweisen. Die Betrachtungen der Verfasserin betreffen auch kulturelle und soziale Bedeutung der Filmfestspiele. Viele polnische Filmfestivals finden in den Städten mit reichhaltiger Geschichte und mit der als Kulturerbe klassifizierten interessanten Architektur statt, so dass sie auf Kulturtouristik große Anziehungskraft ausüben. Während der Filmfestspiele haben ihre Teilnehmer die Möglichkeit, an Filmvorstellungen teilzunehmen als auch anderen Produkten der gegenwärtigen Kultur und den das Kulturerbe der Stadt, der Region und des Landes darstellenden Objekten zu begegnen. Die hier präsentierte Problematik wird anhand der in Teschen stattfindenden Filmfestivals Kino an der Grenze veranschaulicht.

Schlüsselwörter: Filmfestival, Kulturtouristik, Teschen, Kino an der Grenze